

Helena MOTOH

Politična kozmologija pasu in ceste – konceptualna struktura nove kitajske strateške pobude

Povzetek

Nova velikopotezna strateška platforma Ljudske republike Kitajske se že s svojim imenom sklicuje na svilno pot, na povezavo, ki se je v antiki vzpostavila med evropsko in azijsko stranjo celine, pri tem pa obuja asociacije na plodno izmenjavo dobrin, kultur in idej, ki jih je ta povezava prinesla. To pa ni edina eksplicitna referenca na tradicijo, saj se pri pojasnjevanju, kaj pravzaprav je idejno ozadje pasu in ceste, protagonisti kitajske zunanje in gospodarske politike pogosto zatekajo k elementom tradicionalne kitajske misli – k relacijski misli, domnevno kitajski strategiji »win-win« ali k svetovnemu nazoru »vsega pod nebom« (*tian xia*). Članek analizira kozmološke, ontološke in druge filozofske paradigme, ki se pojavljajo v kontekstu te nove strateške pobude, da bi lahko s pomočjo te analize opredelil konceptualno strukturo nove kitajske politične kozmologije.

Ključne besede: Pobuda pas in cesta, *yi dai yi lu*, Kitajska, politična teorija, kozmologija

Abstract – Political Cosmology of the One Belt One Road Policy – the Conceptual Structure of the New Chinese Strategic Initiative

In its very name, the large scale strategic platform of the People's Republic of China uses a reference to the ancient Silk Road, i.e. to the connection that was established between

the European and Asian sides of the landmass, and to the fruitful exchange of goods, cultures and ideas that it resulted in. This is not the only explicit reference to traditional ideas in this project, since the protagonists of the program often refer to specificities of traditional Chinese thought to explain the ideological background of the One Belt One Road policy, whether this might be relational thought, win-win strategic thinking or the *tian xia* world view. The paper analyses the cosmological, ontological and other philosophical paradigms apparent in the context of this strategic initiative in order to be able to determine the characteristics of the conceptual structure of this new Chinese political cosmology.

Keywords: Belt and Road Initiative, *yi lu yi dai*, China, political theory, cosmology

道生一，一生二，二生三，三生万物。

Pot rodi eno, eno rodi dvoje, dvoje rodi troje, troje pa rodi deset tisoč stvari (Dao de jing, 42).¹

58

Smeli zamahi, s katerimi je pred dobrega pol desetletja na svetovno politično prizorišče stopil nov kitajski model »enega pasu in ene ceste«, bi lahko ustvarili napačen vtis, da gre za enoten, usklajen in jasno strukturiran strateški načrt, s katerim si – glede na različne interpretacije – Kitajska v širokem območju Evrope, Azije in Afrike prizadeva doseči bodisi globalno prevlado bodisi globalno sožitje in blagostanje. Osnovne premise te pobude, pa tudi to, kako se je v času razvijala in spreminjala, pričajo prav o nasprotnem. Z izjemno kompleksnostjo in heterogenostjo pojavov, vezanih na pobudo »pasu in ceste«, se ukvarjajo številne študije, pri čemer avtorji k tematiki večinoma pristopajo skozi optiko ekonomsko-finančnega ali mednarodno-političnega pomena te pobude, izpostavljajo npr. analize potencialno koristnih ali škodljivih učinkov za posamezne države in regije, napovedovanje možnih transformativnih vplivov na mednarodnopolitična razmerja, ki so trenutno vzpostavljena v svetu, na prihodnost evroatlantskih integracij in podobno. Pri tem sta pogosto prezrta konceptualni okvir »pasu in ceste« ter nova politična kozmologija, na kateri temelji. Če se študije že ukvarjajo s to tematiko, je pristop najpogosteje utemeljen na skepsi in kozmološko-historične reference razlaga kot premeteno propagandno orodje kitajskega političnega vrha. Nekateri avtorji (npr. Nayyar 2017) so tako zgodovinsko referenco na »svilno pot« odločno označili za votel promocijski slogan, ki naj bi v resnici skrival povsem drugačne kitajske načrte. Namesto za oživitev zgodovinske svilne poti naj bi šlo pri novi pobudi za model, bolj podoben evropskemu imperializmu 19. stoletja. Po drugi strani nekatere interpretacije (npr. Sárvári 2017) izražajo

1 Izvirnik iz Lao Zijevega dela *Daode jing* je citiran po spletni bazi ctext.org, prevod: H. M.

dvom, ali deklarativna enakopravnost in načelo vzajemne koristi, ki ju poudarja pobuda pasu in ceste, nista le retorični obliž na rano asimetričnih razmerij moči med Kitajsko in drugimi potencialnimi partnerskimi državami vzdolž nove svilne poti. V pričujočem članku bom pri analizi tematike stopila onkraj propagandnih funkcij retorike pobude pasu in ceste ter z analizo ideološkega repertoarja, s katerim se predstavlja, poskušala začrtati politično-kozmoški model, na katerem temelji. Za osvetlitev politične kozmologije pasu in ceste bom analizirala nabor osrednjih pojmov in referenc ter osvetlila probleme, na katere ti konceptualni aparati odgovarjajo – in tiste, ki jih šele prinašajo s seboj. Osrednje besedilo, na katerega se bom v analizi opirala, je programski tekst pobude, akcijski načrt, ki ga je marca 2015 izdala komisija za razvoj in reforme (发展改革委) pri zunanjem ministrstvu Ljudske republike Kitajske, z naslovom *Vizija in dejavnosti za udejanjanje skupne izgradnje Ekonomskega pasu svilne poti in pomorske svilne poti 21. stoletja* (推动共建丝绸之路经济带和21世纪海上丝绸之路的愿景与行动) (cf. *Qian nian ...* 2017).²

1 Eno in mnogo

Uporaba števila »ena« kot ključnega dela sintagme »en pas in ena cesta« je pomembna klasična kitajska retorična figura. Enotnost, ki jo simbolizira število ena, nastopa v delih različnih šol in je eno glavnih organizacijskih načel zgodnje kitajske misli. V poglavju »Li ren« v Konfucijevih *Razpravah* mojster tako pravi učencu Shenu: »Ves moj nauk je mogoče nanizati na eno vrstico« (吾道一以贯之。),³ fraza, s katero so kasneje mojstrovi nasledniki vzpostavljali linijo ortodoksije v konfucijanski tradiciji. V daoizmu je »Eno«, ki bi ga lahko pisali z veliko začetnico, mnogokrat kar sinonim za *dao*, enotnost vseh sprememb sveta, iz katere izvira mnogoterost in v katero se mnogoterost vrača:

其分也，成也；其成也，毀也。凡物无成与毀，复通为一。
(*Zhuangzi*, »Qi wu lun«, 6).⁴

Z delitvijo pride do obstoja stvari; z njihovim obstojem pride njihov konec. Vse stvari se onkraj obstoja in konca vrnejo k enemu.

V okviru klasične kitajske kozmologije je izbira termina »en pas in ena pot« vsekakor smiselna, saj poudarja enotnost očitne mnogoterosti in

2 Vsi citati iz besedila akcijskega načrta so povzeti iz *Qian nian zhi yue: »Yidaiyilu« liantong Zhongguo yu shijie* [年之约：“一带一路”连通中国与世界], Beijing Books, 2017, spletna verzija je dostopna na <https://books.google.si/> (dostop 10. 2. 2019) in ni paginirana.

3 Vsi citati iz Konfucijevih *Razprav* so v izvirniku citirani po spletni bazi ctext.org, prevod: H. M.

4 Izvirnik iz dela *Zhuangzi* je citiran po spletni bazi ctext.org, prevod: H. M.

kompleksnosti povezav, ki jih ta strategija predvideva. Eno pa je dejansko »eno in eno«, torej že na samem začetku dvoje, kar je brez dvoma v duhu zgoraj citiranega Lao Zijevega izreka. Že sintagma »en pas in ena cesta« (一帶一路) te dvojnosti ne skriva. V daljši obliki imena pobude »ekonomski pas svilne poti in pomorska svilna pot 21. stoletja« kitajski izvirnik povzema dva segmenta te strategije, kopenskega in pomorskega. Njun obseg je začrtan v tretjem delu akcijskega načrta:

丝绸之路经济带重点畅通中国经中亚、俄罗斯至欧洲（波罗的海）；中国经中亚、西亚至波斯湾、地中海；中国至东南亚、南亚、印度洋。21世纪海上丝绸之路重点方向是从中国沿海港口过南海到印度洋，延伸至欧洲；从中国沿海港口过南海到南太平洋。

Gospodarski pas svilne poti se osredotoča na neovirano povezavo od Kitajske skozi Osrednjo Azijo in Rusijo do Evrope (Baltika); od Kitajske skozi Osrednjo Azijo in Zahodno Azijo do Perzijskega zaliva in Sredozemlja; od Kitajske do Jugovzhodne Azije, Južne Azije in Indijskega oceana. Ključne točke in smeri pomorske svilne poti 21. stoletja so: iz kitajskih obalnih pristanišč skozi Južnokitajsko morje do Indijskega oceana in Evrope; iz kitajskih obalnih pristanišč skozi Južnokitajsko morje do Južnega Pacifika.

Sistem povezav, ki ga načrtuje ta dvodelna struktura, je vse prej kot enostaven, saj s kraki sega na tri celine ter skozi oziroma do več morij in oceanov. Morski in kopenski segment se medsebojno dopolnjujeta oziroma povezujeta, predvsem v končnih točkah, kjer se kopenske povezave stekajo v najpomembnejša pristanišča na izteku pomorske svilne poti. V čem je torej mogoče najti enotnost, o kateri priča sintagma »enega pasu in ene ceste«? Kljub izjemno velikemu številu povezav in križišč je namreč struktura tega akcijskega načrta speljana iz enega izhodišča, Kitajske; ta je tako izhodišče kopenskega »pasu« kot pomorske »ceste«, ki se nato razpredata in prepletata čez tri celine in številna morja. Strah, da novi strateški načrt Kitajske tudi v svojih namerah vsebuje tovrstno nesorazmerje moči, kjer je na eni strani enačbe Kitajska, na drugi pa vse druge države in regije, je botroval enemu najzanimivejših zapletov, ki so zaznamovali začetno obdobje uvajanja strategije enega pasu in ene ceste. Prvi uradni angleški prevodi imena *yi dai yi lu* so izvirniku sledili dobesedno in so pobudo poimenovali »One Belt One Road« oziroma — s kratico — »OBOR«. Četudi se je že vse od začetka ponekod uporabljala tudi alternativna verzija prevoda, tj. »Belt and Road« (oziroma BRI, tj. Belt and Road Initiative),⁵ je v uradnih dokumentih prevladala šele tri leta kasneje, na podlagi pomislekov, da bi prvi prevod morda lahko sugeriral napačno

5 Izvirnik iz dela *Zhuangzi* je citiran po spletni bazi ctext.org, prevod: H. M.

interpretacijo strateškega programa (Shepard 2017). Kot poudarja Bērziņa-Čerenkova, so se strokovnjaki iz Centralnega biroja za kompiliranje in prevajanje (中央编译局) ter s Kitajske akademije družbenih ved (中国社会科学院) za nadomestni prevod »Belt and Road« odločili predvsem zato, ker ne vsebuje problematičnega števila ena (Bērziņa-Čerenkova, 2016). To bi lahko k nesporazumom vodilo iz dveh razlogov. Mogoče bi bilo razumeti, kot da sta načrtovana le en pas in ena pot, s čimer bi bil strateški okvir akcijskega načrta videti le kot nabor možnih alternativ. Države, ki bi se prepoznale kot potencialne partnerice na eni od teh poti oziroma smeri, pa bi lahko svoje sodelovanje razumele kot tekmovanje z drugimi alternativnimi poteki pasu oziroma ceste. Ali lahko takšno razumevanje in z njim povezane strahove odpravi že sprememba imena ali pa jih povzročajo in spodbujajo kompleksnejši strukturni razlogi tako v medsebojnih odnosih teh držav kot v njihovih odnosih s Kitajsko, je vprašanje, ki bi zahtevalo daljšo in podrobnejšo analizo. Po drugi strani, opozarja Bērziņa-Čerenkova, pa je lahko sklicevanje na število ena problematično tudi, kolikor priključuje centralistično, monopolarno vizijo sveta in s tem strateških načrtov, kjer bi lahko v drugih državah Kitajsko razumeli kot novega hegemonu in središčnega igralca, kot državo, ki na novi svilni poti želi voditi igro. Takšne podobe Kitajske se trenutna oblast želi na vse pretege izogniti, pa naj gre za dilemo, ali je Kitajska že največje svetovno gospodarstvo, ali za vprašanje, ali je Kitajska že svetovna supersila.

Vzporedno s terminom *yi dai yi lu* in njegovo daljšo verzijo, »ekonomski pas svilne poti in pomorska svilna pot 21. stoletja«, se v besedilih od akcijskega načrta naprej pojavljajo tudi bolj neposredne reference na zgodovinsko svilno pot, ki naj bi jo nova pobuda oživila. Že uvodni nagovor akcijskega načrta se začne v tem tonu:

2000多年前，亚欧大陆上勤劳勇敢的人民，探索出多条连接亚欧非几大文明的贸易和人文交流通路，后人将其统称为“丝绸之路”。

Pred več kot dvema tisočletjema so delavna in pogumna ljudstva Evrazije raziskala in vzpostavila koridor trgovske in kulturne izmenjave med velikimi civilizacijami Azije, Evrope in Afrike, ki so ga kasnejše generacije družno poimenovala »svilna pot«.

Povsem jasno je, da zgodovinska »svilna pot«, na katero se sklicuje pobuda, ni bila nič bolj enotna kot kompleksen sistem povezav in križišč, na katerem temelji pobuda pasu in ceste. Že v času, o katerem je govor, torej v obdobju dinastije Han na kitajski in rimskega principata na evropski strani, je obe strani celine povezoval sistem poti, cest, mostov, počivališč, oaz, trgovskih središč, geografskih koridorjev, gorskih prelazov ipd. Ta sistem je med Chang'anom in

Rimom, pa ne samo med njima, spletel mrežo, po kateri so ljudje izmenjevali izdelke, dobrine, surovine, tehnologijo, izume, religije, filozofije in še marsikaj drugega. Ne glede na to, da je antično svilno pot v veliki meri poganjal obstoj dveh razmeroma politično stabilnih in gospodarsko močnih cesarstev na njenih končnih točkah, še zdaleč ni bila centralizirana oziroma organizirana tako, kot se je začela pobuda pasu in ceste. Če program te pobude beremo brez cinične distance, bi lahko razumeli, da je kljub enostranski pobudi prav ta decentralizacija ideal, h kateremu stremi. To idejo programski tekst označuje s terminom »duh svilne poti« (丝绸之路精神):

千百年来,“和平合作、开放包容、互学互鉴、互利共赢”的丝绸之路精神薪火相传,推进了人类文明进步,是促进沿线各国繁荣发展的重要纽带,是东西方交流合作的象征,是世界各国共有的历史文化遗产。

62

Tisoče let se je duh svilne poti — mir in sodelovanje, odpiranje in vključevanje, vzajemno učenje in vzajemno zrcaljenje, vzajemna korist in zmaga obeh — prenašal z generacije na generacijo in poganjal civilizacijski napredek človeštva. Predstavljal je pomembno povezavo, ki je omogočala blagostanje držav vzdolž (te poti). Je simbol komunikacije in sodelovanja med Vzhodom in Zahodom, je skupna zgodovinska kulturna dediščina vseh držav sveta.

Na to dediščino se sklicuje novi strateški program in jo umesti v problematiko sodobnega sveta, in sicer tako, da jo interpretira kot model sodelovanja in mirnega sobivanja:

进入21世纪,在以和平、发展、合作、共赢为主题的新时代,面对复苏乏力的全球经济形势,纷繁复杂的国际和地区局面,传承和弘扬丝绸之路精神更显重要和珍贵。

Ob vstopu v 21. stoletje, v obdobje, ki ga zaznamujejo mir, razvoj, sodelovanje in vzajemna zmaga, ko smo soočeni s počasnim okrevanjem svetovnega gospodarstva ter s številnimi kompleksnimi mednarodnimi in lokalnimi razmerami, je še toliko bolj pomembno in dragoceno, da vzdržujemo in nadgrajujemo duh svilne poti.

2 Vse pod Nebom

Vizija sveta, ki jo simbolizira »duh svilne poti«, je vizija decentraliziranega in multipolarnega sveta. Prav to pa je nova mednarodnopolitična strategija Kitajske v zadnjem desetletju. Sodobna Kitajska krepitev svoje politične in

ekonomske moči v razmerjih svetovnih sil ne interpretira kot poskus, da na mestu prve supersile zamenja Združene države Amerike, temveč poskuša na svetovno prizorišče umestiti svojo vizijo svetovnih razmerij moči. Kot ugotavlja Jenny Clegg (2009, primerjaj tudi Murray in Brown 2012), gre pri tem za vizijo multipolarizacije (多极化) sveta. K izgradnji takšne svetovne ureditve naj bi bistveno prispevala tudi pobuda pasu in ceste:

共建“一带一路”顺应世界多极化、经济全球化、文化多样化、社会信息化的潮流，秉持开放的区域合作精神，致力于维护全球自由贸易体系和开放型世界经济。

Skupna izgradnja »enega pasu in ene ceste« je v skladu s smernicami multipolarizacije sveta, globalizacije ekonomije, diverzifikacije kulture in informatizacije družbe; vztraja pri duhu odprtega regionalnega sodelovanja ter si prizadeva za obrambo sistema globalne proste trgovine in odprtega modela svetovne ekonomije.

Enotnost, na katero meri slogan »en pas, ena cesta«, je mogoče brati tudi v luči te strateške odločitve, ki postaja na realnopolitični ravni vse bolj aktualna s spremembami politike ZDA, ki se vse bolj nagibajo k protekcionizmu. Kot opozarja Astrid H. M. Nordin (2016, 46), je mogoče v sodobni kitajski politični teoriji — in zatem tudi v politični praksi — prepoznati premike v smeri novega modela globalizacije. Kot pomembna teoretska začetnika te ideje prepoznavata predvsem Yu Xiaofeng in Wang Jianglija, ki kot osrednji pojem eksplicirata globalno integracijo (全球一体化), kar avtorica interpretira kot holistični model globalizacije. Zanimivo je, da se v tem modelu srečata sodobna informacijska družba in klasične filozofske reference. Družbena predpostavka političnega modela holistično razumljene globalizacije je razumevanje političnega prostora, ki je že restrukturiran z realnostmi informacijske tehnologije. Kot avtorica povzema po Niju in Qianu (*ibid.*), politični prostor postane »mrežni prostor« (网络空间). Desubstancijalizacija prostora v mrežno, relacijsko definirano stvarnost hkrati pomeni reorganizacijo političnega prostora v mrežno, a hkrati holistično razumljeno multipolarno strukturo. Tej, s sodobno informacijsko tehnologijo pogojeni ontologiji političnega prostora se v teoriji nove globalizacije pridruži klasična referenca, ki pa je preiščljena in preinterpretirana na novo. Vizijo sveta kot mrežne multipolarnosti in ne več kot hierarhično in centrično organizirane skupnosti bolj ali manj samozadostnih nacionalnih držav, kjer ena ali dve med njimi prevzemata primat zaradi svoje vojaške ali ekonomske premoči, v tem kontekstu označi pojem »vse pod Nebom«, *tian xia* (天下).

Pojem »vse pod Nebom« je v klasičnih virih najpogosteje preprosto označeval »kraljestvo« oziroma »znani svet« ter zaradi izolacije in z njo pogojene

osredotočenosti na lastno državo pogosto tudi kar »ves svet«. Klasična raba seveda ni predvidevala nikakršne decentralizirane mrežne strukture, kolikor je pozno obdobje dinastije Zhou s politično partikularizacijo ni že samo impliciralo. Ponovna oživitev pojma kot simbola za unikatnost kitajske politične ontologije pa je v zadnjem desetletju povsem običajnemu in splošno rabljenemu terminu iz klasičnih (in seveda tudi kasnejših) besedil dodala nov pomen. A. H. M. Nordin v zadnjih dveh desetletjih prepoznava dve različni reinterpretaciji pojma *tian xia* v kitajski politični teoriji (ibid. 47). V ožjem smislu avtorji pojem razumejo kot opis harmoničnega medprostora med nacionalnimi oziroma že obstoječimi političnimi enotami, kot nekakšno metastrukturo, ki naj globaliziranemu svetu zagotavlja enotnost in harmonično stabilnost. Drugi avtorji se na *tian xia* opirajo kot na ključni koncept, ki naj pokaže bistveno razliko kitajske politične imaginacije v primerjavi z evroameriško. V tem, širšem smislu *tian xia* razumejo kot ime za holistično transnacionalno svetovno skupnost. Takšna vključujoča vseobsegajočnost nujno vključuje vse realnosti sveta in ničesar ni, kar bi bilo zunaj *tian xia* (天下无外, Zhou in Jiao, cit. po Nordin, 2016 48). Na podlagi vizije *tian xia*, ki nujno vključuje tudi nasprotja in razlike, skratka, raznolikost sveta, Fang Xiaojiao idejo *tianxianizma* (天下主义) poveže s teorijo harmonije; ta predstavlja način delovanja vseobsegajočega *tian xia*, ki nasprotja harmonizira v njihovi različnosti. Takšen ontološki uvid se brez dvoma v marsičem napaja pri daoistični ontologiji — *tian xia* bi lahko razumeli tudi kot politično in uprostorjeno vizijo daoističnega pojma poti (*dao*). Ključni avtor, čigar razumevanje *tian xia* je bilo bistveno za oblikovanje sodobne kitajske politične kozmologije (Nordin, 2016, 48–49), ki je bila osnova programa pasu in ceste, je Zhao Tingyang. V programskem delu *Sistem tian xia* (天下体系, Zhao 2005) utemeljuje vizijo kitajskega razumevanja sveta kot globalne holistične stvarnosti ter jo postavlja nasproti domnevno evroameriški oziroma »zahodni« viziji sveta kot skupka nacionalnih držav.

3 Harmonizacija mnogoterosti

Omenjene teorije novega (oziroma starega) modela alternativne globalizacije nam omogočajo razumeti, kako se program pasu in ceste, ki ga je v svojem mandatu začrtal Xi Jinping, vsebinsko pripenja na politično dediščino njegovih predhodnikov, tj. na idejo harmonične družbe. V akcijskem načrtu je ravno vprašanju, kako reševati in usklajevati različne interese sodelujočih akterjev tega mamutskega projekta, posvečene največ pozornosti. Ideja harmonizacije je bila v mandatu Hu Jintaa in Wen Jiabaa (Motoh 2012) zasnovana predvsem

kot odgovor na notranje probleme Kitajske, ki jih je prinesla izjemno hitra gospodarska rast predhodnih dveh desetletij — npr. družbeno razslojevanje, korupcijo in okoljsko krizo. Te težave naj bi reševalo prizadevanje za harmonično družbo (和谐社会), ki ga skoraj kot slogan svojega mandata vpeljeta Hu in Wen. V kontekstu kitajskega vzpona v mednarodnem političnem prostoru pa harmonična družba iz vizije sanacije družbenih problemov preraste v skoraj ontološko načelo značilno »kitajskega« razreševanja nasprotij. Šestdeset let po Mao Zedongovem slovitem spisu o *Pravilnem obravnavanju protislovij znotraj ljudstva* (关于正确处理人民内部矛盾的问题, 1957), ki je predvideval strogo obravnavo sovražnikov ljudstva in demokratično reševanje nasprotij s tistimi, ki se jim je tej oznaki uspelo izogniti, Xi Jinpingova vizija obvladovanja nasprotij seže povsem k drugim zgodovinskim referencam. Že Hu Jintaova doktrina harmonične družbe je bila utemeljena na razlikovanju med dvema vrstama enotnosti, ki jo je mogoče doseči. Klasična referenca za takšno razumevanje so Konfucijeve *Razprave* (Zi lu, 23):

君子和而不同，小人同而不和。

Plemenitnik išče harmonijo in ne enost, prostak išče enost in ne harmonije.

Enost, uniformnost, *tong*, je stanje, preden se stvari začno ločevati, enotnost, ki temelji na tem, da se razlike še niso pojavile oziroma jih sploh ni. Nasprotno je harmonija pojem, ki je v ontološki kronologiji umeščen na »konec« tega procesa; predstavlja enotnost, ki se oblikuje z usklajevanjem, torej harmonizacijo že nastalih in izoblikovanih razlik.

V Konfucijevem primeru mojster izraža preferenco do usklajevanja mnenj v nasprotju z nereflektiranim in nerazlikujočim strinjanjem. Sodobna reaktualizacija pojma harmonizacije pa naslavlja neizogibno zagato, kako uskladiati različne interese, mnenja, vizije ter strategije držav in regij vzdolž krakov načrta pasu in ceste. Ta teoretski okvir najbolj eksplicitno predstavi tretji razdelek akcijskega načrta »Skupna načela« (共建原则). Razdeljen je na pet odsekov. V prvem povzame, kako se načrt opira na eno od siceršnjih osnovnih načel kitajske zunanje politike, tj. »pet načel mirnega sožitja« (Motoh 2015), ki so spoštovanje suverenosti in ozemeljske celovitosti vsake države (尊重各国主权和领土完整), medsebojno nenapadanje (互不侵犯), medsebojno nevmešavanje v notranje zadeve (互不干涉内政), mirno sožitje (和平共处) ter enakost in vzajemna korist (平等互利). V nadaljevanju povzame temeljna funkcionalna načela, na katerih naj bi temeljili odnosi v okviru pobude.

Prvo od teh načel je »odprtost in sodelovanje« (开放合作). Jasno je, da pobuda s svojim imenom in trasami v veliki meri sledi oziroma se zgleduje po zgodovinski svilni poti, kljub temu pa je pomemben del retorike akcijskega

načrta prav odprtost tega okvirnega programa, ki naj po eni strani prepreči konkuriranje posameznih regij in mest (npr. pristanišč) za sodelovanje v pobudi, po drugi strani pa pušča fleksibilen prostor za prilagajanje kitajskih načrtov ekonomskim in političnim razmeram na Kitajskem in v mednarodnem prostoru. Odprtost sodelovanja pomeni tudi korak proti metanacionalnemu oziroma transnacionalnemu značaju pasu in ceste:

(...) 各国和国际、地区组织均可参与，让共建成果惠及更广泛的区域。

(...) sodelujejo lahko vse države ter mednarodne in regionalne organizacije, da bodo rezultati skupne izgradnje v dobrobit širšim področjem.

Naslednje načelo se neposredno nanaša na urejanje razmerij med mnogoteryimi dejavniki in akterji projekta. Osnovno načelo teh razmerij je »harmoničnost in vključevalnost« (和谐包容). Precej v duhu petih načel mirnega sožitja to načelo zapoveduje toleranco do različnosti »civilizacij«:

倡导文明宽容，尊重各国发展道路和模式的选择，加强不同文明之间的对话，求同存异 (...)

[To načelo] zagovarja toleranco med civilizacijami ter spoštovanje do izbir poti in modela razvoja posameznih držav, krepi dialog med različnimi civilizacijami, išče skupne točke in dopušča razlike (...)

Na tej točki je vizija precej nejasna, je pa toliko bolj jasen njen namen. V skoraj huntingtonovski retoriki o različnosti civilizacij lahko morda prepoznamo odmev nekaterih avtorjev teorije harmonizacije, še posebej Zhang Liwena. Zhang na temelju Huntingtonove vizije sveta več različnih civilizacij utemelji svojo teorijo harmonizacijske narave vzhodnoazijske civilizacije, ki naj bi spopadu civilizacij, o katerem piše Huntington (2005), postavila nasproti vizijo sveta, kjer se civilizacijske razlike usklajujejo v procesu harmonizacije.

Naslednje načelo je mnogo bolj pragmatične narave, iz očitnih razlogov pa je nujna sestavina vsakega *creda* programa pasu in ceste. Zavezanost »tržnemu delovanju« (市场运作) namreč poudarja, da bodo dejavnosti v okviru pasu in ceste sledile tržnim zakonitostim in mednarodnim standardom.

Zadnje od naštetih načel se naposled vrne k repertoarju sodobne kitajske politične misli, izraža namreč zavezanost načelu »win-win« (互利共赢) oziroma obojestranskega dobička:

兼顾各方利益和关切，寻求利益契合点和合作最大公约数，体现各方智慧和创意，各施所长，各尽所能，把各方优势和潜力充分发挥出来。

Usklajuje koristi in skrbi vseh strani, išče točke, kjer interesi sovpadajo in je največji skupni imenovalac sodelovanje, da bi s tem udejanjili pamet, ustvarjalnost in močne plati vseh strani. Vsak naj prispeva, kolikor zmore, da se lahko v celoti pokažejo prednosti in potenciali vseh strani.

Vprašanje, na katero akcijski načrt ne odgovarja neposredno, se pa neizogibno navezuje na problematiko sodelovanja in harmonizacije, je, kateri politični subjekti so nosilci te pobude. V prej citiranem odlomku lahko razberemo, da naj bi načrt vključeval države vzdolž povezav, regijske in mednarodne organizacije, pa tudi ohlapnejše entitete, kot so »ljudje« in »civilizacije«. V tem obsegu lahko prepoznamo aplikacijo transnacionalne ideje *tian xia*, iz ničesar od povedanega pa ni razvidno, da bi veljala za Kitajsko, ki v pobudi nastopa kot integralna celota. Skratka, regionalizacije in partikularizacije v akcijskem načrtu ne najdemo.

4 Kozmologija in praksa?

Aksijski načrt, ki temelji na strukturni osnovi nove kitajske politične kozmologije, seveda predvideva svetlo prihodnost partnerjev te pobude. Sklepni odstavek, v katerem na zanimiv način nastopa dvojni pomen pojma *cesta/pot (lu)*, o tem ne dopušča dosti dvoma:

“一带一路”是一条互尊互信之路，一条合作共赢之路，一条文明互鉴之路。只要沿线各国和衷共济、相向而行，就一定能够谱写建设丝绸之路经济带和21世纪海上丝绸之路的新篇章，让沿线各国人民共享“一带一路”共建成果。

»Pas in cesta« je pot vzajemnega spoštovanja in vzajemnega zaupanja, pot sodelovanja in obojestranskega dobička, pot vzajemnega učenja civilizacij. Potrebna je le volja za usklajevanje in skupna prizadevanja, da napredujejo drug ob drugem, in zagotovo bomo lahko skupaj napisali nova poglavja v izgradnji gospodarskega pasu svilne poti in pomorske svilne poti 21. stoletja ter s tem ljudem vseh držav ob »enem pasu in eni cesti« omogočili, da bodo uživali njune sadove.

Nabuhla retorika uradnih programskih tekstov ima seveda vlogo in namen. Šele z umestitvijo programa enega pasu in ene ceste v konceptualni okvir nove politične kozmologije in teoretskih modelov alternativne globalizacije lahko razumemo, katere od teh visokoletečih besed zares pomenijo pomemben paradigmatični premik. Kot že rečeno, vse to ne odgovarja na vprašanje, koliko teh smelih idej ustreza resničnim razmerjem moči v krajih in regijah, kjer sistemska prizadevanja za vzpostavitev poti in ceste že potekajo. Še več,

analiza ne omogoča, da bi ugotovili, ali kozmološke in filozofske strukture pri tem igrajo le vlogo sofisticiranega propagandnega orodja. Dilema, ali gre pri retoriki pasu in ceste zgolj za masko realpolitičnega načrta prevlade nad tremi celinami Starega sveta in povezavami med njimi, ni tako lahko rešljiva, kot so morda prepričani številni kritiki kitajske globalizacije, predvsem avtorji severnoameriške provenience. Rešitev te zagate bi namreč najprej zahtevala odgovor na neodgovorljivo vprašanje, kakšna je vzročna povezanost med ekonomsko-politično realnostjo in ideološko strukturo. In za sodobno kitajsko zgodovino je marsikdaj mogoče pokazati, da idejna struktura vpliva na realnost ekonomsko-političnih razmerij vsaj toliko kot obratno, mejo med njima pa je marsikdaj nemogoče določiti.

Zahvala

Pričujoči članek je rezultat raziskovalnega dela v okviru raziskovalnega programa Azijski jeziki in kulture (P6–0243), ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

Literatura

- Bērziņa-Čerenkova, Una Aleksandra. 2016. »BRI Instead of OBOR – China Edits the English Name of its Most Ambitious International Project.« *Latvijas Ārpolitikas institūts*. Dostop 2. 2. 2019. <http://www.lai.lv/viedokli/bri-instead-of-obor-china-edits-the-english-name-of-its-most-ambitious-international-project-532>.
- Clegg, Jenny. 2009. *China's global strategy: towards a multipolar world*. London, New York: Pluto Press.
- Huntington, Samuel. 2005. *Spopad civilizacij*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Konfucij. s.d. *Lun yu* 論語 [Razprave]. Chinese Text Project. Dostop 2. 2. 2019. <https://ctext.org/analects>.
- Laozi. s.d. *Daodejing* 道德經. Chinese Text Project. Dostop 10. 2. 2019. <https://ctext.org/dao-de-jing>.
- Mao, Zedong. 1957. »Guanyu zhengque chuli renmin neibu de maodun de wenti« 关于正确处理人民内部矛盾的問題 [O pravilnem ravnanju z nasprotji med ljudstvom], govor. <https://www.marxists.org/chinese/maozedong/marxist.org-chinese-mao-19570227AA.htm>
- Motoh, Helena. 2012. »Vodni tok kot metafora za spontanost narave: oživitve tradicije v sodobnih kitajskih okoljevarstvenih diskurzih.« V *Iluzija ločenosti: ekološka etika medsebojne soodvisnosti*, urednika Nadja

- Furlan-Štante in Lenart Škof, 39–51. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
- . 2015. »Peace as evenness?: Reflections on the peaceful development doctrine and their classical references.« V *Contemporary East Asia and the Confucian revival*, urednici Jana S. Rošker in Nataša Visočnik, 99–112. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Murray, Donette in David Brown. 2012. *Multipolarity in the 21st Century: A New World Order*. London: Routledge.
- Nayyar, Deepak. 2017. »One Belt, One Road has no basis in China's history.« Livemint. Dostop 3. 2. 2019. <https://www.livemint.com/Opinion/lrHN-ZQcdLcDN2eTtmbC9cK/One-Belt-One-Road-has-no-basis-in-Chinas-history.html>.
- Nordin, Astrid H. M. 2016. *China's International Relations and Harmonious World: Time, Space and Multiplicity in World Politics*. London: Routledge. doi: 10.4324/9781315671406.
- Qian nian zhi yue: »Yidaiyilu« liantong Zhongguo yu shijie. 2017. Peking: Beijing Books. Spletna verzija je dostopna na <https://books.google.si/> (dostop 2. 2. 2019) in ni paginirana.
- Sárvári, Balázs. 2017. »China Expands Tianxiaism Along the Modern Silk Road.« *Kultura — Historia — Globalizacija*, 22/2017: 215–228.
- Shepard, Wade. 2017. »Beijing To The World: Don't Call The Belt And Road Initiative OBOR.« *Forbes*. Dostop 10. 2. 2019. <https://www.forbes.com/sites/wadeshepard/2017/08/01/beijing-to-the-world-please-stop-saying-obor/#636a7ba817d4>.
- Zhao, Tingyang. 2005. *Tianxia tixi: shijie zhidu zhexue daolun* 天下体系：世界制度哲学导论 [Sistem tianxia: uvod v filozofijo svetovne institucije]. Nanjing: Jiangsu jiaoyu chubanshe.
- Zhuangzi. s.d. *Zhuangzi* 莊子. Chinese Text Project. Dostop 12. 2. 2019 <https://ctext.org/zhuangzi>.